

het Rijsenburgse- en Driebergse bos

Van de geschetste terreingesteldheid kunnen we een goed beeld krijgen door de hierna beschreven, min of meer achtvormige wandelroute te volgen. We beschrijven het Rijsenburgse- en Driebergsebos vanuit een parkeerterrein bij de Arnhemse Bovenweg, dat zich vlakbij een grote bosweide bevindt. Per trein is deze toegang via de spoorlijn Utrecht-Arnhem tot op anderhalve kilometer te benaderen. Er moet dan in het station Driebergen-Zeist worden uitgestapt. Vanuit het station kan daarna via het park Beerschoten-Willinkshof over een fietspad naar de Arnhemse Bovenweg worden gelopen. Ook het park is geografisch zo interessant, dat wij er voor degenen die per trein kwamen een paragraaf van de routebeschrijving aan wijdden. Wie de route vanuit het station loopt en daar na afloop ook weer naar terugkeert legt 8,0 km af.

Route 8,0 km. Voor de GPS RouteYou versie, klik [hier](#).

1. Degenen die vanuit het station Driebergen-Zeist naar het Rijsenburgse en Driebergse Bos willen moeten bij de spoorwegovergang eerst de drukke Hoofdstraat oversteken. Aan de andere kant brengt een (flauw)bochtig fietspad door het park Beerschoten-Willinkshof (oppassen voor wielrijders !) hen dan naar de rand van het doelgebied. Het park was een van de buitens onderlangs de zuidwestflank van de Utrechtse Heuvelrug. In deze zone met buitens lag de grondwaterspiegel vrij dicht onder het maaiveld. Zowel loof- als naaldbomen wilden er dan ook goed groeien. Vooral in de lager gelegen delen van het park staan daardoor nu veel grote bomen. Het relatief vochtige dekzandmilieu onderlangs de Utrechtse Heuvelrug bleef de in historische tijd opgetreden verstuijvingen vrijwel bespaard. We vinden in de zone met buitens dus ook niet het grillige reliëf dat bij die verstuijvingen ontstond. Wel komen er natuurlijk ogende, bochtige waterpartijen en zachtglooiende heuvels voor. Deze danken hun ontstaan echter aan de esthetische behoeften van degenen, die de buitens bezaten. Vooral in de 19de eeuw groeide namelijk hun waardering voor glooiende, groene heuvelschappen die zowel intimiteit als ruimtebelevingsmogelijkheden boden.

2. Aan het eind van het park Beerschoten-Willinkshof moeten we voor de wandeling naar en door het Rijsenburgse- en Driebergsebos rechts de eeuwenoude Arnhemse Bovenweg volgen. Al spoedig moeten we dan onder een smal viaduct van de A12 door. Voorbij het viaduct en een daarbij gelegen rotonde blijft onze route de Arnhemse Bovenweg trouw tot bij de bosweide aan de achterzijde van het landgoed Kraaybeek, waar we links een fietspad gaan volgen. Wie intussen even naar de rand van de weide loopt zal er een beekje naar de Arnhemse Bovenweg kunnen zien stromen. Langs het fietspad vormen enkele heuvels een wzw-ono georiënteerd rugsysteem. De wandelroute volgt het fietspad tot het afbuigt naar de naaste omgeving van de goed hoorbare A12. Wij gaan dan rechtsaf en bij een kruising met een breed bospad weer naar links.

Degenen die vanuit het station Driebergen-Zeist niet het hele beschreven geepad van 8,5 kilometer willen lopen, kunnen nu gemakkelijk via het laatste deel van de route weer terug naar het startpunt. Zij moeten dan op de kruising van bospaden niet naar links maar rechtsaf slaan. De route brengt hen dan snel naar het begin van het sprengdal, dat het westelijk deel van het wandelgebied verlevendigt. Een als De Grote Kom bekend, diepliggend rond vijvertje is er een markante blikvanger. Wie voor de bekorting van de wandeling kiest kan de paragrafen 3 t/m 5 van de routebeschrijving nu overslaan.

3. Even voorbij de kruising van bospaden knikt het geepad andermaal naar rechts. Het leidt nu naar de rand van het zwembad De Zwoer, waarvoor weer linksaf moet worden geslagen. De wandelroute loopt daarna ruim honderd meter evenwijdig langs een dijkachtig walletje. Daarbij brengt ze ons naar een gebied met verspreide markante duinformaties. Een vrijwel oostelijke koers aanhoudend komen we vervolgens echter terecht in een nagenoeg vlak gebied waar grindrijke (ijs)smeltwaterafzettingen aan de oppervlakte zijn gelegen. Rechts exposeert een enclave heide nu natuur met ruimtebelevingsmogelijkheden. Van de heide wordt op gezette tijden een (vergraste) plek geplagd.

4. Aan het eind van het heideveldje duikt de route rechts een donker bosgedeelte in. We komen dan weer terecht in een gebied met markante duinformaties, alwaar bij de rand van een verblijfsrecreatieterrein rechtsaf wordt geslagen. Vrijwel rechtdoor lopen leidt dan na 600 meter tot een confrontatie met de bebouwde kom van Driebergen Noord, die ons opnieuw rechtsaf doet gaan. Dit biedt de mogelijkheid kennis te maken met een duinlandschap van het Driebergsebos, waar enkele dalachtige laagtes werden gegraven om het grondwater van de Utrechtse Heuvelrug af te tappen en beekjes te laten vormen. Zulke kunstmatige beekjes zijn bekend als sprengen. De sprengdalen van het Driebergsebos vormen een systeem, waarvan het patroon kan doen denken aan een tweetandige vork. Aan het begin van zulke kunstmatige dalletjes wordt het grondwater vaak opgevangen in een gegraven kom, wat ook in het Driebergse Bos het geval is.

5. De bebouwing van Driebergen-Noord de rug toekierend wandelen we eerst (boven)langs een van de sprengdalen naar zo'n diepgelegen bronkom, waarbij links op een bankje even zou kunnen worden uitgerust. Van het bankje loopt de route langs de andere kant van het sprengdal terug om na het passeren van een dwarstak rechtsaf te slaan. Aldus bereiken we een andere hoofdtak van het vorkachtige sprengstelsel. Net als de sprengtak waar we zojuist omheen liepen begint deze met een diepgelegen bronkom. Rechtsaf slaan biedt nu de mogelijkheid ook met dat ronde vijvertje kennis te maken. Erachter brengt een bospad ons links terug naar de rand van het zwembad De Zwoer. Iets verderop volgt een T-kruising met een pad dat wij al eens eerder beliepen en nu over enige afstand in tegenovergestelde richting gaan volgen. Het pad wordt echter weer verlaten bij het grote sprengdal dat het westelijk deel van het wandelgebied verlevendigt. Ook dit sprengdal begint met een rond vijvertje.

6. Vanuit de kom gaan we de spreng stroomafwaarts volgen. Dit betekent dat we nu een tijdlang in ongeveer zuidwestelijke richting lopen. Bij het volgen van de spreng blijkt deze hier en daar te zijn vervijverd. De grond die daarbij vrijkwam is onder andere gebruikt bij de verlevendiging van de omgeving met enkele heuvels. Hier en daar overspant een bruggetje de beek. Een ervan doet dit vanuit opgehoogd terrein zelfs verscheidene meters boven de waterloop. Op dit bruggetje lijkt de spreng door een vrij diep dalletje te stromen. Even voorbij het hooggelegen bruggetje volgt een weerzien met de bosweide, die we kort na het begin van onze wandeling vanuit de andere kant benaderden. De spreng waar we langsliepen markeert de weide tot aan de Arnhemse Bovenweg. Daar voegt zich het beekje bij haar dat we eerder langs de noordwest- en zuidwestrand van de bosweide zagen stromen.

7. Aan de andere kant van de Arnhemse Bovenweg stroomt de versprengde beek enkele honderden meters door een dalgedeelte waar een strook oud bos werd omgetoverd in de beroemde heidetuin van Driebergen. De tuin werd aangelegd nadat het bos er door de zware februaristorm van 1953 was geteisterd. Behalve vele soorten heide werden in de tuin varens en rododendrons geplant. Bovendien staan er nog een aantal zware grove dennen van het oude bos.

8. Aan het eind van de heidetuin gaan we schuin rechtsaf naar de Diederichslaan om het aan de overkant ervan gelegen bos te verkennen. Na enkele honderden meters nadert er rechts van achteren een fietspad dat ons even gezelschap houdt en dan schuin naar links afbuigt. Intussen zien we rechts voor ons een bosvijver met eilandje. Rechtsaf slaan biedt nu de mogelijkheid er even omheen te lopen. Duidelijk is dan te zien, dat de grond die bij het graven van de waterpartij vrijkwam, zou worden gebruikt om de naaste omgeving ervan te larden met enkele lage heuvels. Voorbij de vijver brengt een bospad ons terug naar het deel van de Arnhemse Bovenweg, dat we kort na het begin van de wandeling beliepen.

9. Na het bereiken van de Arnhemse Bovenweg zou de route die bij het begin van de tocht is gevolgd, in de tegenovergestelde richting kunnen worden teruglopen. Achtereenvolgens lopen we dan langs de rotonde, onder het viaduct van de A12 en via het verharde fietspad door het bospark van de Willinkshof terug naar het station. Wie wat meer variatie wil kan er echter ook voor kiezen nu het bochtige wandelpad door het bos te nemen. Het is zo overigens niet mogelijk het fietspad geheel te vermijden.

Door onze wandeling kregen we een goed beeld van de wijze waarop grootgrondbezitters in het gebied van de voormalige gemeente Driebergen met de zuidwestflank van de Utrechtse Heuvelrug omgingen. De creatie van sierlijke vijverpartijen, sprengstelsels en glooiende heuvels vielen daarbij het meest op.

Toelichting

Deze brochure liet ons nader kennis maken met de reliëfrijke bosgordel tussen de spoorlijn Utrecht - Arnhem en de bebouwde kom van Driebergen-Rijsenburg. De bosgordel ligt op de brede zuidwestflank van de grotendeels door Scandinavisch landijs gevormde Utrechtse Heuvelrug.

Zowel ijs- of sneeuwsmeltwater als de wind deponeerden onderlangs de heuvelrug een pakket zandige afzettingen, waarvan het oppervlak aan de zuidwestkant van de Utrechtse Heuvelrug flauw naar het nabijgelegen rivierengebied helt.

In het wandelgebied hebben smeltwater en de wind bij de opbouw en vormgeving van de ondiepe ondergrond dus de hoofdrol gespeeld. Het smeltwater deed dit reeds ten tijde van de Scandinavische landijsbedekking, de wind pas in de tienduizend jaar achter ons liggende laatste ijstijd.

Het smeltwater zorgde voor een pakket grindrijke zanden, dat de wind enkele tienduizenden jaren geleden op de meeste plaatsen toedekte met een fijnzandige mantel, waarvan het oppervlak uiteindelijk waarschijnlijk een golvend reliëf kreeg.

Na de laatste ijstijd raakte het gebied begroeid met bos, dat later voornamelijk uit een associatie van eiken en berken zou bestaan. In historische tijd maakten de natuurlijke loofbossen door houtkap en begrazing echter meer en meer plaats voor steppe- en heidevegetaties.

Als gevolg van een sterke uitloging kreeg de bovengrond intussen een asgrouwe kleur, terwijl door de daaronder plaatsvindende ophoping van de weggespoelde bodembestanddelen onder meer humushoudende donkere banken werden gevormd. Aldus ontstond een tegenwoordig als haarpodzol bekend bodemtype, dat met name door het vocht vasthoudende vermogen van de erin aanwezige humus niet zo snel uitdroogde.

Later in de Middeleeuwen werd het gebied vanuit het rivierengebied bloksgewijs verdeeld in zuidwest-noordoost georiënteerde kavels van kilometers lengte.

Sommige kavels werden van elkaar gescheiden door wegen. Ze liepen naar de eeuwenlang gemeenschappelijk als graasgronden gebruikte hogere delen van de Utrechtse Heuvelrug.

Voor het interlocale en interregionale verkeer kwamen er ook dwarsverbindingen, waarvan de al oude Arnhemse Bovenweg en Hoofdstraat de belangrijkste werden.

Sinds de Middeleeuwen kwam door herhaaldelijk afplaggen van de humushoudende bovengrond los zand aan de oppervlakte te liggen. Waar dit het geval was, gingen op droge plekken verstuivingen optreden, die lokaal tot in het begin de 20ste eeuw mogelijk bleven

De onder invloed van menselijke activiteiten opgetreden verstuivingen leidden tot het ontstaan van een tamelijk grillig reliëf.

Vooraf bij de Hoofdstraat bleek de grond geschikt voor akkerbouw, terwijl er later talrijke buitens werden gesticht. De invloedssfeer van de buitens reikte noordoostwaarts tot over en voorbij het wandelgebied. In de van nature slechts weinig geaccidenteerde lagere delen van de gordel met buitens werden sierlijke waterpartijen en glooiende heuvels gecreëerd, terwijl op de ten dele recent verstoven hogere gronden enkele beken door uitgravingen met sprengsystemen zouden worden verlengd.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen.

Voor de foto's is de rechthebbende Stichting Geopark Heuvelrug i.o. of haar rechtsopvolger.